

Derviške tekije u Konjicu i okolini

Esad Bajić

UDK 28-523.4 (497.6 Konjic)

Uloga tekije u širenju islamske kulture i uopće u islamizaciji naših krajeva već je prilično osvjetljena. Većina (puto)pisaca je pisala o ulozi i značaju tekija, i došli su do zaključka da su se tekije ili zavije prvenstveno starale o sigurnosti putnika, predstavljale su konačišta i musafirhane.¹

U vrijeme osmanske vlade u kasabi Belgraddžik / Konjic podignute su tekije / zavije dvaju derviških redova / *tarikata*²: halvetijska, čiji je vakif bio Mehmed-beg, carski čauš i mevlevijska, za koju se nije moglo utvrditi ko joj je vakif.

Halvetijska Mehmed-čauševa: U vakufnami Mehmed-bega sina hadži Adbije, carskog čauša, o ovoj tekiji je navedeno sljedeće:

U haremu navedene džamije (Tekijske o.p.) neka bude jedna kuhinja / imaret, drvarnica i tekija s deset odjeljenja za derviše i siromahe.

Tekija treba imati svoga starješinu / šeh / šejh i vođu / muršida. Pošto je običaj i pravilno da se za svaku ljudsku službu daje, tako je i ovdje u vakufskim dužnostima raspoređeno šejhu, također, pet akči dnevno.

Vakif još određuje da treba izabrati dva lijepa čovjeka, od kojih će u tekiji jedan biti kuhar / ašči, a drugi pekar / ekmekči. Ujedno se određuje za svaki dan četrdeset oka³ pšenice⁴ i to od trideset oka pekar treba napraviti šezdeset hljebova⁵, a od deset oka kuhar će napraviti šezdeset tanjura fine čorbe⁶. Svaki dan će se dati po dva hljeba i po dva tanjira čorbe onoj desetorici ljudi u tekiji (misli se na derviše, o.p.), a ono što ostane, dijelit će se uvečer po jedan hljeb i po jedna čorba siromasima iz okolice i gostima / musafirima, koji dođu u tekiju. Kuhar i pekar imat će

¹ Musafirhana – vakufska zadužbina za musafire (putnike).

² O derviškim redovima i tekijama detaljnije vidjeti u radovima Džemala Čehajića: *Derviški redovi u jugoslovenskim zemljama* i *Društveno-politički, religiozni, književni i drugi aspekti derviških redova u jugoslovenskim zemljama*.

³ To odgovara količini od 51,32 kg (=40 x 1,283) pšenice.

⁴ Osnovano se može pretpostaviti da se pod pšenicom podrazumijeva pšenično brašno grubog mljevenja za hljeb i brašno finog mljevenja, tzv. *nešesta* / *nišesta* za spravljanje čorbe.

⁵ To odgovara količini od 38,40 kg pšenice, što znači

da se za spravljanje jednog hljeba trebalo utrošiti 0,51 kg pšenice (= 38,40 kg: 60 komada).

⁶ To odgovara količini od 12,83 kg pšenice, što znači da je za spravljanje jednog tanjura čorbe trebalo utrošiti 0,21 kg pšenice (= 12,83kg: 60).

⁷ Iz toga proizlazi da je maloprodajna cijena pšenice u vrijeme sastavljanja vakufname iznosila jednu i po akču (=60 : 40).

⁸ Količina od jednog drama odgovarala je težini od 3,2 g

⁹ Ovdje se, zacijelo, misli na netopljeno, tzv. *staro maslo*, čija je cijena iznosila 33,33 akče (=10 : 300 g). Preračunavanjem se dobije da se za novčanu vrijednost 1 kg starog masla moglo kupiti čak 22,22 kg pšenice (=33,33 : 1,5).

dnevno po četiri akče, po jedan hljeb i čorbu. Za četrdeset oka pšenice treba odrediti šezdeset akči dnevno⁷, a za tristo drama⁸ masla treba deset akči⁹. Za potrebnu količinu drva i soli po zahtjevu kuhara, mutevelija će odrediti dnevno dvije akče.

Vakif je za dervise predvidio da u njegovoj džamiji petkom pomažu u pripremama za džumu / *devri-šerif*. S tim u vezi, on je u vakufnami predvidio slijedeće:

Desetorica koja će stanovati u sobama navedene tekije, petkom će po petorica i to naizmjerno obaviti devri-šerif, a svi zajedno učiti će džuzove. Od desetorice koji se nalaze u tekiji, ako slučajno koji bude nedostajao, šejh će postaviti na to mjesto nekog drugog i dodijeliti mu iste dužnosti.¹⁰

Kao pouzdan podatak o ovoj tekiji i njenim šejhovima, može poslužiti već navedeni ferman sultana Mustafe III (1757-1773) od 1181, odnosno 1767. godine o potvrdi Mustafi mjesta imama Mehmed-begove / Tekijske džamije, muderisa u neimenovanoj medresi i šejha halvetijske tekije.¹¹

Fehim Nametak je pronašao veći broj imena šejhova u halvetijskoj tekiji.¹²

Muhammed (između 1622. i 1679), vjerovatno od osnivanja, Abdulkerim (1679-1722), Muhmmed (1722-1784/1785), a samo 1767. Mustafa, Alija (1784/1785-1818/1819), Salih (1818/1819- 1832), Abdullah (1832-1880/1881), Arif (1880/1881-1941).

¹⁰ Buturović, Derviš, *Dvije konjičke vakufname*, Glasnik VIS-a Br.7-8 / 1966. g. str. 305.

¹¹ Mulić, Jusuf, *Konjic i njegova okolina u vrijeme osmanske vladavine (1464-1878)*, Općina Konjic, Konjic, 2001.

¹² Nametak, Fehim, *Kulturni razvoj Konjica za vrijeme osmanske vlasti*, Islamska misao, 1991.

¹³ Hasandedić, Hifzija: Islamski spomenici u Seonici i okolini, GVIS 36, 1987, 2: 217-224.

¹⁴ Čelebija, Evlija, *Putopis*, Sarajevo Publishing, 1996.

¹⁵ Evlija Čelebija je, vjerovatno, mislio na Tekijsku podkupalnu džamiju.

Pretpostavlja se da su porijeklom iz Šeher Užica i da su svi bili od izvornog roda Džumhura.

Hivzija Hasandedić je naveo da su derviši ove tekije održavali prisne odnose sa dervišima *nakšibendijske* tekije u Seonici koja je utemeljena 1882. godine.¹³ Tekija je prestala s radom 1941. godine.

Mevlevijska tekija: Ovu tekiju u svome Putopisu spomenuo je Evlija Čelebija.¹⁴ Osim što je utvrdio njeno postojanje 1664. godine, Čelebija o tekiji nije dao nikakve bliže podatke. Budući da je označio redove kojima su, prema njegovim navodima, pripadale dvije tekije u kasabi Belgradžik, ima osnova za prihvatanje činjenice o postojanju i ove tekije. Nije isključeno da je djelovala sasvim kratko, a onda prestala s radom.

Zajednički opis dviju kasaba u Konjicu, koji je Evlija Čelebija zabilježio kao da se radi o jednoj, ovako glasi:

“Ima osam džamija (mihrab). Jedna je impozantna i divna džamija, s minaretom.¹⁵ Dalje ima dvije medrese¹⁶, dvije osnovne škole¹⁷, dvije derviške tekije / hanikah¹⁸, jedno maleno javno kupatilo (hamam) i dva svratišta (hana), od kojih se jedan nalazi u Čaršiji. Tu ima sedamdeset i pet dućana. To su većinom kovački dućani (demirdži), jer je gvožđe koje se ovdje obrađuje poznato i čvrsto.

...U njihovim planinama ima gvozdeni mejdan, a u brdima ima vrlo mnogo ćumura.¹⁹

Kako tu vlada klima gorske visoravni, to kod njih ne uspijeva grožđe²⁰, smokve,

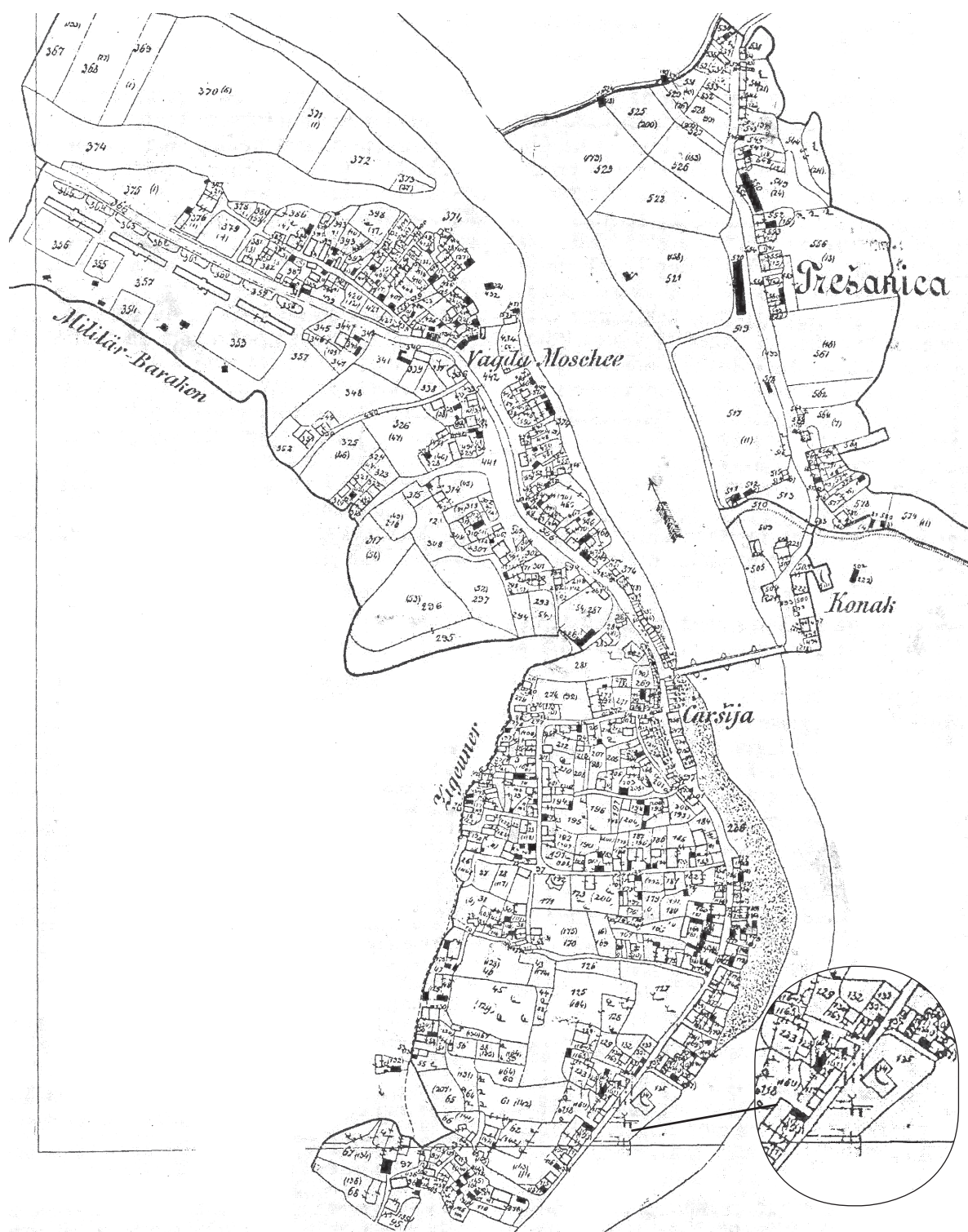
¹⁶ Ovo je bila mevlevijska medresa čiji je vakif bio Muhammed Mehmed-beg, carski čauš.

¹⁷ Ovo se odnosi na sibjan-meketeb.

¹⁸ Materijalni dokazi o postojanju mevlevijske tekije do danas nisu pronađeni.

¹⁹ Misli se na površinski kop rudnika željeza u planini Ljubini.

²⁰ Što se grožđa tiče, Evlija Čelebija je učinio veliki previd. Ovdje se može raditi samo o arealu pojedinih sorti, a nikako vinove loze kao kulture. Što se smokava, nara / šipka i maslina tiče, one se ovdje, u uslovima kontinentalne klime, ne mogu gajiti.

Prema geodetskom snimku gradskog naselja Konjic iz 1882. godine, na čestici 135. ucrtana je *Halvetijska Mehmed-čauševa* tekija.

masline i nar / šipak onako kao u Mostaru. Stanovnici su predusretljivi prema strancima, a većinom su zanatlije i trgovci.”

Za razliku od tekija u nekim drugim dijelovima Bosne, konjičke tekije nisu mogle imati značajniju ulogu u širenju islama, jer je do njihovog utemeljenja početkom 15. stoljeća, brojno prelaženje nemuslimana na islam bilo završeno. To potvrđuju i već navedeni podaci o postotnom udjelu muslimanskih domaćinstava u njihovom ukupnom broju (hercegovačke nahije 1585. godine 98,4%, a nahija *Bosanska Neretva* 1604. godine 89,7%).

Tekija u Seonici kod Konjica

Seonica je smještena u kanjonu rječice Seončice, od Konjica je udaljena nepunih 30 km prema jugozapadu i sastoji se od mahala: Donje, Gornje i Poretka.

Seonica je u 15. stoljeću bila rezidencija bogumilskih gosta koji su bili viši funkcioneri u hijerarhiji Crkve bosanske. Ovdje je 1422. godine živio gost Radin Butković, koji je u to doba bio najbogatiji bogumil u Bosni. Njegov testament čuva se u historijskom arhivu u Dubrovniku i veoma je važan izvor za izučavanje bogumilskih pitanja kod nas. Svojim nasljednicima ostavio je u Seonici i okolini veliki pokretni imetak. Među njima se naročito ističe gost Radin Seničanin, koji je doživio pad bosanske samostalnosti i dolazak Turske.

U Seonici se nalaze dvije džamije. Derviš Buturović, rođeni Seoničanin, napisao je na temelju turskih izvora nekoliko radova o Seonici i njenim porodicama. On je na temelju berata (dekreta) sultana Mehmeda IV od 7. muharrema 1066. (6. novembra 1655) utvrdio da su donjomahalsku džamiju pravili neki Malkočevići. Berat je izdan povodom smrti

Mehmeda, imama i hatiba ove džamije i postavljanja na njegovo mjesto sina mu Ahmeda. U drugom beratu stoji da je ovu džamiju podigao neki Ferhat hodža Buturović, zvani Malkočević, i da je on bio njen prvi imam.

U Gornjoj mahali nalazi se džamija s drvenom munarom. Sagrađena je oko 1880. godine, a zadužbina je Bege (Begajete) Begeta, kćeri Omer-begove, a udovice Muharema Buturovića. Za izdržavanje džamije uvakufla je čifluk Bjelovčine kod Konjica i Podine u Seonici.

Za ovo uvakufljenje napisala je vakufnamu koja se nije sačuvala. Prvi mutevelija njenog vakufa bio je njen brat Osman Nuri, koji je oko 1883. godine, u blizini svoje kuće u Seonici, sagradio halvetijsku tekiju, u kojoj je bio nje prvi šejh (1883-1890). Šejh Osman Nuri Begeta je rođen u Seonici u prvoj polovini 19. stoljeća gdje je pred svojim ocem Omer-begom stekao temeljno obrazovanje. Kasnije je nekoliko godina učio u medresi u Fojnici pred muderisom Arifom Sidkijem ef. Kurdom, poznatim nakšibendijskim prvakom. Polovinom 19. stoljeća išao je u Istanbul i tamo dobio *idžazet* (diplomu) da može vršiti dužnost šejha. Šejh Osman Nuri je bio prvi šejh ove tekije i tu je dužnost vršio do smrti. Umro je oko 1890. godine i pokopan u malom mezarju pred predvorjem tekije.

Hivzija Hsandedić o njemu kaže: “Šejh Osman Nuri Begeta je neko vrijeme obnašao i imamsko-mualimsku dužnost u Seonici. Neki stariji mještani, koji su pred njim učili, hvale ga kao vrsna mualima. Njegov sin rahmetli Avdibeg, pripovijedao mi je da je perfektno govorio perzijski i da je odlično poznao perzijsku književnost. Osim toga vladao je još turskim i arapskim jezikom. Kada je napravio tekiju veoma se popularisao, tako daje bio poznat u konjičkom, fojničkom i prozorskom srezu. On je uz tekiju napravio još i jednu sobu, koja je služila kao musafirhana. Ostavio je iza sebe tri sina: Numana, Abdulaha i Muhameda. Numan i Muhamed

su učili u Sarajevu i pred rat su odselili u Tursku. Avdibeg je doživio duboku starost od 83 godine, i umro je 21 rujna 1937. god. u Seonici. Bio je prava riznica narodne tradicije i s njim je nestalo posljednjeg poznavaoča predanja ovog mjesta.”²¹

Poslije smrti šejha Osmana Nurije za šejha ove tekije postavljen je šejh Ahmed-beg Buturović, koji je ovu dužnost vršio do njenog zatvaranja 1912. godine. Poslije smrti oca mu Osman-bega bio je i imam gornjomahalske džamije sve do njenog zatvaranja 1920. godine.

Tekija je pripadala Naškibendiskom redu derviša kome je pripadao i šejh Osman Nuri Begeta. Šejh Ahmed-beg Buturović održavao je prisne veze sa dervišima halvetijskog reda iz tekije u Konjicu, koji su bili iz roda Džumhura. Tekija se sastojala od dviju prostorija od kojih je veća imala mihrab. “Svako uoči petka i uoči ponedjeljka klanjala se džematile jacija

u tekiji i iza jacije bi se proučio zikr na koji su dolazile i žene.”²²

Šejh Ahmed-beg je kod svoje kuće, oko dvije stotine metara zapadno od tekije, imao prostran konak s prizemljem i spratom. U prizemlju su se vezali konji, a na spratu su bile tri prostorije i velika divanhana gdje su dolazili musafiri.

Uz ruševine tekije i danas se nalazi nišan utemeljitelja, na kojemu je ispisan slijedeći tekst, “Utemeljitelja tekije hakikata je ovo mezar šejha Osmana Nurije, neka mu se prouči Fatiha. Među nakšibendijama bijaše svjetionik, šejh Osman Nuri, prvi muršid. Kada prispje njegovoj duši poklon milosti Istinitog, uz spominjanje Istinitog otišao je sa ovog svijeta. Godina hronograma sa pomoći sevet je s imenom Istinitog. O Bože koji praštaš, podaj mu mjesto u raju.” Šejh Osman Nuri ukopan je u samoj tekiji.

²¹ Hivzija Hasandedić, *Genealoška istraživanja (porijeklo i status, istaknuti pojedinci nekih muslimanskih porodica u Hercegovini)*, Islamski kulturni centar Mostar, Mostar, 2009, str. 72, fus-nota 28.

²² Bajić, Esad, *Monografija Medžlisa Islamske zajednice Konjic sa posebnim osvrtom na džamije i druge spomenike islamske kulture na ovom području*, Konjic, 1999.